

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	8	Kor
Félévre	4	
Negyedévre	2	

Hírdetések díjszabás szerint.

Egyesülésben van az erő.

Olyan régi, de mindig igaz, hogy egyesülésben van az erő. És az emberek mégis olyan nehézkesen használják ki ezt az igazságot. Még ha van is, aki erre rávezesse, akkor is huzak-halasztják az egyesületek megalakítását. Nem értem én az olyan egyesületeket, melyeknek a tagjai, csak akkor látják egymást, ha a véletlen összehozza őket, vagy ha meghívóval felszólíttatnak, havonként vagy negyedévenként az összejövetelre. Nem az ilyen egyesületet értem, hanem a melynek a tagjai naponként, vagy hetenként találkoznak, tanácskoznak és művelik egymást. Ilyen egyesületben rejlik az erő, ilyen egyesületben fejlődik a jellem, művelődik a nemzedék, erősödik a nemzet. Kérdik talán, melyik az az egyesület? Hol lehet ezeket megtalálni? Mindenikben; ha van lelkesedés, saját ügye iránt való buzgóság és művelődési szándék. Főképpen, ha van egy ügyes vezető, egy lelkes férfi, ki erőt tudjon kölcsönözni, ki lelkesedéssel tudja feltüzelní a tagokat, ki tud bánni a szívekkel. Mert minden egyesület megalakulása alkalmával rőzsás jövőt lát maga előtt, supa edes reménységben ringatja magát. Azonban nem igen törődve vele, csakhamar elcsúsz minden reménység, megszűnik minden lelkesedés. Talán egy van, melyhez nem kell annyira éber lelkesedés, csak okos kereskedői érzék. Ez a fogyasztási szövetkezet. Azonban ennek is lendületet ad a fogyasztási szükséglet, az árucikk minősége,

olcsósága és végül a takarékos gazdálkodás. Egy igen nevezetes példát is hozhatok fel.

Ismeretes az egész világ előtt a „Becsületes úttörők“ története.

Angolország Rochdale (olv. Roedél) nevű városában élt 1843. évben 28 takács, kik az inséges kereset miatt a végső nyomorral küzdöttek. Összejöttek tanácskozni. Sokáig okoskodtak, míg végre előállott a legokosabb takács és ilyen formán beszélt: Barátim, helyzetünk kétségbeesítő. Rossz a kereset, drága az élet. Sok nyereséget huz rajtunk a pék, a mészáros, a boltos, ezt nem kellene nekünk megengedni. De hogyan? kérdezték a többiek. Pénzt kell előteremtteni. De nekünk nincs. Tehát szerezni kell. Igaz ugyan, hogy szűken futja nekünk az élelem, de még kisebbre kell terjeszkedni. Valósítsuk meg: „Dolgozzál, fáradj, izzadj és elj mértékletesen.“ Tegyük fogadást, hogy bármily csekély is legyen jövedelmünk, hetenkint a közös kasszába letesszünk 20 kr. (40 fill.) míg abból lesz 10 frt. az összestől 280 frt. S akkor bevásároljuk a legszükségesebb élelmi szereket. Azokat mi magunk kimerjük magunk között pénzért.“ A tanács tetszett, a bolt megnyílt rá egy évre 1844. évben. Csúfságból elnevezték „28 herceg boltja“-nak és ma kivirta e nevet, mert ma van a rochdalei „becsületes úttörők“ szövetkezetének 1 főüzlete és 18 főüzlete. Ezek a főüzletek mind a saját palotáiba vannak berendezve. Minden ártanak megvan a szabott ára, nincs seft, nincs hitel, a legszolidabb áron van a kiszolgálás. Van a szövetkezetnek

több gőzmalma, nagyfű hajói, saját dohánygyára, szövőgyára, posztógyára. Egy nagy biztosító intézete. Maguknak a tagoknak saját palotája. Sőt a szellemi dolgokról is gondoskodik. A város közepén van egy nagy olvasó terme, szép könyvtára. Mindenféleképp segélyezi a szegényeket, ápolja a betegeket. S hol előbb nyomor, kétségbeesés honolt, most általános békeség, megelégedettség uralkodik. Csak azt kívánja tagjaitól, hogy bármily csekély is legyen keresetük, azt ne költsek el, hanem abból is takarítsanak meg valamit, hogy legyen mihez nyulni, ha még rosszabb napok jönnek.

Most már ebből az tünik ki, hogy igenis a „becsületes úttörők“-ben meg volt a törekvés, meg volt a folytonos érintkezés és így lettek gazdagokká, nagyokká és peldaadókká az egész világ előtt. Így lehet minden egyesületnél nagyot elérni, sokat művelni. Így az ipartestületnél. Szükséges, hogy vezetői gyakori összejöveteit rendezzenek, megbeszéljék ügyeiket, önmagukat műveljék képezzék. Legfőképpen együttesen, nagy mennyiségben szereznek be a szükséges dolgokat. Azután takarékoskossággal használják fel a szerzeményt. S akkor nem szerzi be az iparos a nyersanyagot, a szerszámokat kétszeres árban.

S így kellene működni a gazdaköröknél is. A hosszú téli estéken megbeszélgetni a gazdálkodás leghasznosabb módját, a szántást, kaszállást és a takarmány legjobb előállítását.

Hasonlóképpen az ifjúsági egyesületben is meg kell szerettetni az ifjakkal a társas életet,

T Á R C A.

Kath. lapok az ifjúság számára.

Nem tudom már, hogy ki, de nagy igazán mondta, hogy az ifjúság számára még a legjobb olvasmány sem elég jó.

Ezzel röviden, de érthetően mondta ki, hogy az ifjúság szellemének táplálására szánt olvasmányokat milyen nagy figyelemmel és mekkora lelkiismeretességgel kell megválogatni. Csak a legjavát, a minden tekintetben kifogástalant!

Az ilyen olvasmányok a nevelés nehéz munkájában legjobb segítői szülőknek és oktatóknak egyaránt.

Ha a felnőtteket is, akiknek pedig itéletük többé-kevésbé kiformalódott, lehet a nyomtatott betűvel irányítani, annál inkább áll ez a hatás a serdülő ifjúságra, melynek lelke ugyszólván hétről-hétre, hónapról-hónapra újabb és újabb ismereteket raktároz el s nézete, felfogása éppen ezért folytonos hullámozásnak van kitéve. A helyesen, a fejlődő korszakokhoz megfelelően kiválasztott olvasmányok nem arra valók, hogy ezt a természetes hullámozást egyelőre megszüntessék (ez igen

nagy hiba volna), hanem igen is arra, hogy szabályozzák, helyes mederbe tereljék. Igen természetes, hogy erre a célra elsősorban is a minden korokhoz simuló örökbecsű munkák volnának a legalkalmasabbak.

A folyóiratoknak tehát, melyeknek a folyó eseményekhez változó újdonságokat hajhásztatják, a változatosságok után való ideges vágyódásnak pedig nyoma marad a jellemalakulásban is.

Bizonyos felületességre szoktatnak, a folyton-folyvást változó újdonságokat hajhásztatják. A változatosságok után való ideges vágyódásnak pedig nyoma marad a jellemalakulásban is.

Nem habozunk kimondani, hogy nagy mértékben az időszaki sajtó az oka annak, hogy manapság olyan nagy ritkaság az elvekhez való törhetetlen ragaszkodás, hogy manapság az embereknek inkább csak nézeteik vannak s olyan ritkán igaz meggyőződésük. Ennélfogva az ifjúsági folyóiratoknak sem adnának jelentősebb helyet a nevelés eszközei között.

A „korszellem“ azonban ráfeküdt az ifju-

ságra is. A nagyok „zsuroznak“ — zsuroznak hát a liliputik is; a nagyok bálóznak, csinálnak hát gyermekbált is; a nagyoknak van színháza, legyen a gyermekeknek is. A nagyok újságot olvasnak, olvassanak a gyermekek és ifjak is.

A korszellemnek ezt a hibáját és gyengeségét csakhamar kiaknázta a kalmár szellem s megindította az u. n. ifjúsági lapokat és folyóiratokat, mert fájdalom, az ifj. lapok egy jó részét az üzlet s nem a közszükséglet hozta létre.

Mikor azonban az üzleti érdekből keletkezett ifjúsági lapok gombamódra kezdtek elszaporodni s hivatástalan íróik éretlen rimpengései, idegenszerű meséi, száraz, élettelen moralizálásai, felületes tudakoskodásai nehéz ködként kezdtek a magyar ifjúság szellemére ránehezíteni: akkor már e káros divattal szemben a közszükséglet hívta létre azokat a kath. ifjúsági folyóiratokat, melyeket itt sorra be akarunk mutatni olvasóinknak, hogy szülők, tanítók, lelkesek tájékozva legyenek.

És szemlénk előtt örömmel és megelégedéssel kell kijelentünk, hogy kath. ifjúságunk megfelelő folyóiratokkal jobban van ellátva, mint a felnőtt kath. közönség.

nevelni kell őket azon jó irányba, a melyre neki legnagyobb hajlandósága van. Daloskört szervezni, azután általános műveltségre nevelni. Különösen szívükbe oltani a hazaszeretetet. Hogy itthon inkább elégedjek meg kevéssel, mint a távol idegenben a sok rosszal. Ugyanígy kell szervezni a növedőegyesületet. Tanítani őket a házi családi munkákra. Megmagyarázni nekik, hogy sokkal többet ér a házas ruha egyszerűsége, mint a bolti ruha kapráztató színe. Mert mindenki szemében értékesebb a hazai vászon, mint a külföldi „cifra cafrang.”

Tehát össze kell hozni mindenkit egyesületbe, összefűzni a szíveket a szeretet érzelmeivel, hogy egyik legyünk, egyesüljünk, hogy erősek legyünk. Mert egyesületben rejlik az erő. Folytonos érintkezés által fejlik a jellem. Törekvő igyekezet által lesz művelté a nemzedék, összetartás által lesz életerős és boldog a haza. S akkor tényekben behibonyul: Egyesülésben rejlik az erő.

András Péter.

A kegyelmi élet társadalmi feltételei.

(Tractatus theologicus — politicus.)

Írta: **Bochok Mihály dr.**

(Folytatás és vége.)

3.

Ha biztos az, hogy a rossz, az erkölcsi rossznak egy jó hányada csak bizonyos társadalmi (gazdasági) környezetben következik be, akkor ennek a környezetnek rendszeres megváltoztatására irányuló mozgalom egyszerűsége a bűn egyik forrásának kiszáradásán is dolgozik, tehát akarva nem akarva a kegyelmi élet emelésére is irányul.

E szempont teszi a szociálizmust oly fontos tényezővé az üdvoecombanban s e szempont, helyesebben a kegyelmi rendnek e kapcsolata a gazdasági renddel teszi az Egyház elsősorú kötelességévé, ha nem is agítálni és sztrájkolni, de mindenesetre elvileg a szociálizmus történelmi lényege mellé állani s ez irányban papjait, híveit lelkesítőleg fel-

világosítani, szóval szociálisztikus tanítani.

De hát valóban létezik az erkölcsi világ s közvetve a kegyelmi élet és a világ gazdasági rendje, a gazdasági környezet között valamelyes causalis összefüggés? (Causalis a fenti értelemben, hogy az akaratot befolyásolja).

Lássuk!

N. A. Bongor (Bonzsé)-nak a múlt évben Amsterdamban megjelent nagy műve: „Criminalité et Conditions économiques” ismertet meg részletesen az ez irányban mozgó emberi gondolkodás történetével.

Aki nincs is tájékozva az itt felsorolt írók művei s gondolkodása iránt, aki e műveket eredetiben nem is ismeri, az itt regisztrált irodalomból meggyőződést szerezhet magának arról, hogy a criminalitás s a gazdasági környezet bizonyos függőségi viszonya régen feltűnt a gondolkodóknak.

Mint minden értékes gondolat, úgy ez összefüggés megsejtése is eljutott a systematizálás magaslatáig s ugyanakkor egyoldalúságáig.

Mig ugyanis a pozitív büntetőjogi iskola az emberi szervezetben rejlő okokkal szemben kevés súlyt helyezett a criminalitas ezen oldalról való feltételezettségére úgy, hogy tagjai között a híres Enrico Ferri úgyszólván az egyedüli tekintély, ki ezen összefüggést kellően méltányolja (Sociologia criminale), addig az a bölcseleti rendszer, melynek a szociálizmus a maga tudományos megalapozását köszönheti, a Marx és Engels által kifejtett történelmi materializmus mint minden társadalmi jelenségnek, úgy a büntetendő cselekményeknek okát is kizárólag a társadalom gazdasági rendjében keresi és hiszi, hogy ha e rend átalakul collectivizmussá, úgy a criminalitas is megszűnik.

Az ez irányban dolgozó írók sok érdekes összefüggést mutattak be, a melyeknek ismerete a rendszer egyoldalúsága dacára is értékes és az is fog maradni.

Sajnálom, hogy nincs itt módomban az ezen irányban tett kutatásokat részletesen ismertetni. Az érdeklődőket utalom a fent idézett alapvető munkára, mely az irodalmat is ismerteti, utalok Franciaországot illetőleg La-fargue: Die kriminalität in Frankreich, Németországot illetőleg Aschaffenburg: Das Verbrechen und seine Bekämpfung, továbbá Mayr: a társadalmi élet törvényszerűsége (Akad. kiadv. Fordítás németből), Bebel Ágost: a nő és szociálizmus, Gilman Perkius: „a nő gazdasági helyzete” című stb. művekre.

Itt pedig csak néhány jellemző összefüggésre mutatok rá:

A gazdasági okok hatása kettős:

a) közvetlenül válnak az erkölcsi rossz okozóivá — (befolyásolva természetesen az akaratot): lopás, prostitutio etc.,

b) közvetve, a mennyiben némely osztályoknál lehetlenné teszik a jó nevelést, a vallás erkölcsi szükségletek kielégítését, a művelődést, lehetlenné teszik a tisztességes s az erkölcs megóvására, főleg nőknél, oly fontos jobb lakás viszonyokat, a munkától és nyomorúságtól kimerült szervezeteket a vizsgáló, eltomptó alkoholélvezésére készítik stb.

4.

a) Tény az, hogy a gabona árak minden emelkedése a lopások számának szaporodását vonja maga után, viszont a kenyér árának csökkenésével kevesebb lesz a lopások, sikkasztások, csalások száma.

b) A jelenlegi gazdasági rendben, mely a szabad verseny, az egyéni tulajdon és szerződési szabadságon épül föl, a rendszertelenség egyik szomorú jele, hogy gazdasági válság gazdasági válságot ér. Aki számon tartja a munkásság helyzetét, az tudja, hogy évről-évre hol vagyonbukások, hol üzlet és üzem reduciók, hol kedvezőtlen conjunkturák folytán ezerek és ezerek lesznek munkanélküliekké főleg a nagyipari államokban, de a bpesti munkaközvetítő adatai sem festenek

Tiszta kath. vagy legalább igazán keresztény szellemű szépirodalmi folyóiratunk ugyanis mióta a *Magyar Szemle* megszűnt, egyáltalán nincs. A kath. apa vagy anyá tehát nem lehet eléggé óvatos és körültekintő, midőn házához szépirodalmi folyóiratot akar járni — nem különösen akkor, ha serdülő vagy felnőtt gyermekei vannak.

Ezzel szemben, mint mondók ifjúságunk mindenkorú osztálya számára kedves, üde események állanak rendelkezésre.

Ime!

Az a b c-ét befejező gyermek (fiú és leány) kedvvel s gyönyörűséggel olvashatja a rövid, világos cizkiket, fülbemászó versikéket tartalmazó *Órangyal*-t, amely immár XXI. évét járja. Megjelenik Győrött Kárpáti Endre ny. fels. leányisk. igazgató szerkesztésében minden hó 1-én és 15-ikén. A kedves képekkel ékesített gyermeklap egész évre 2 kor.-ért rendelhető meg.

Ha a csöppségek a pacalista akadémia utolsó két évében vannak, fejlődöttem értemi képességeikhez illő másik lapot adhatunk a kezükbe. Ez a *Kis Pajtás*, amely csak ebben az évben indult meg, de már 7-ik száma után nagy olvasó közönséggel dicsekedhetik a kis emberek köréből. Ez is mind két nembeli ifjúságnak szól tova a 14—15-ik évig. Komolyan oktató, hangulatkeltő, nemesen szórakoztató prózai és verses művek váltakoznak e rendszeren 16 oldalra nyomott s kitűnő rajzokkal díszített gyermeklapban. Igen okos és helyes ujtása, hogy néha z en eműveket is közöl. Van még egy másik uji-

tása is, amellyel azonban semmiképen sem értünk egyet. Ez az ujtás már igen üzletszerű, s nem a nevelés célját szolgálja. Nem tartjuk ugyanis helyesnek, hogy a „kitűnő bizonyítványú olvasóink arképesarnoka” című rovatban a január végén *Kitűnő* osztályzatot nyert előfizetők arképét bemutassa. Ez csak arra jó, hogy az üres hiúságot legyezgesse, a korai henegegsnek táplálékot nyújtson, amivel szemben edes keveset ér el a szorgalom fokozása terén, ami a tulajdonképeni cél lenne. Hagyjunk békét az effélének. A gyermekben úgy is korán kell fel a hiúság gonosz ördöge, miért kelljen ennek még tudatosan is táplálékot szolgáltatni. Gyönyörködjek az a gyermek nagy embereink arképében, de nem a sajátjában. Hiszen az is elég baj, ha napjában a tükörbe is többször néz a kellesténél.

Eltelkintve e magasabb szempontból tett kifogásunktól a *Kis Pajtás*-t, melyet jönevű kath. költőnk Szepessy László nagy gondal szerkeszt, a legnagyobb tisztelettel ajánljuk a szülők figyelmébe. Megjelenik július és augusztus kivételével minden hét vasárnapján s ára mégis a lehető legeskeleyebb. Egy évre 6 K. (Kiadóhivatal Bpest, VII. Csömöri-ut 16 sz.)

Ha aztán fiaink kinöttek a *Kis Pajtás* köréből: akkor rendelkezésükre áll a *Zászlónk*, ez a páratlan, minden dicséreten felül álló ifj. folyóirat, amelyhez hasonlót a külföld sem ismer. Előkelő, mindazonáltal könnyed, eszegeő hang vonul rajta végig, amely csak úgy lopva

viszi be az olvasók lelkébe a legkomolyabb tudományos vagy erkölcsi oktatást is. A közlemények úgy vannak összeválogatva, hogy a Zászlónk fiainkat végig kísérheti a különböző közepekű iskolák egész folyamán. Kap benne magának valót az alsó gimnázista, a maturandus, élvezettel forgathatja az egyetem polgára is, sőt nem restellem bevallani, hogy magam alig várom, hogy kivethessem áttekintés végett a Zászlónkat a fiam kezéből.

Az a tény, hogy a különböző életkorúak, sőt különböző képzettségűek egyaránt gyönyörűséget, élvezetet, hasznos szórakozást és okulást merithetnek belőle, bizonyítja legjobban, hogy a Zászlónk szerkesztése a leghelyesebb uton van. Kapunk ebben a kedves lapban közleményeket a tudomány minden köréből. Történelem, irodalom, természettar, természetrajz, matematika, csillagászat, földleírás, etnográfia egyes kérdései népszerű, könnyen érthető módon vannak tárgyalva. A szépirodalom szintén tekintélyes részt kap. Hazafias, vallásos költemények, erkölcsi alapon felépült vonzó elbeszélések, humoros, derítő képek és jelenetek az iskolai változatos életéből, minden számban bámulatos változatossággal, mégis bizonyos tervszerűséggel jelennek meg.

Fakadó rügyek rovatában az ifjú óriások sikerültebb pályamunkái jelennek meg. A szerkesztő ugyanis gondoskodik, hogy a legkülönbözőbb témákat tüzze ki pályázatul. Olvasva ezeket a fakadó rügyeket, lelkem biza-

kedvezőbb állapotokat. E munkás szerencsétlenségek megint csak egyenes arányban állnak a vagyon elleni kriminalitással.

c) Tény a vagyonbukások és öngyilkosságok összefüggése is. (Néhány meghatározó példát ír le: Damaschke, Bodenreform.)

d) A kedvezőtlen anyagi viszonyok megalágyai a női és férfiu prostitúciónak egyaránt. A munkás, a kis hivatalnok szeretne egy boldog meleg otthont, vannak tiszta pillanatai, mikor e boldogság varázserővel hat rá, de aztán visszahull az ábrándok világából a nyomorult valóságba: nincs módja családot alapítani, más uton keres nemű ösztönének kielégítést.

Bebel meghatóan rajzolja meg a nő rettenetes helyzetét a kapitalistikus társadalomban. A prostitúciót egyenesen a polgári (bourgeois) világrend szükséges intézményének jelenti ki. (221—254).

Tény az, hogy a nők prostituálása legnagyobb részben gazdasági okokra vezethető vissza. (Nem méltányolja eléggé a gazd. okokat Dufour: Geschichte der Prostitution).

e) Bongér bizonyítja be, hogy az uralkodó gazdasági rend, mely az érdekek harcára van alapítva, csökkentti a szociális érzést, mert az embereket az érdekek révén, szükségkép szembesíti, a marakodást rendszerré teszi, a mellyel szemben alig-alig van ereje a Philothea tanításának: „mettez vous en état des vendants quand vous achetez et en état des acheteurs quand vous vendez.”

f) A mai gazd. rendben a munkásosztály nem rendelkezvén termelési tőkével, kénytelen megélhetéséért munkaerejét áruba bocsátani a piac hullámzásai állapotják meg az ember árt. Mi ennek a folyamánya? Az, hogy vagy barom a munkás és tőr vagy a sarkára áll. Miután a kötelező népekotatás megtanította egy cseppet gondolkodni, ön tudatra ébredt s fegyverkezik a tőkés ellen s eharc rendszerrellett és nem fog megszünni az egész gazdasági rend átalakulásáig.

g) Gilman Perkins egy szelíd emberszerető szív szavaival magyarázza meg a nők morális fogyatékosságait lélektanilag az ő gazdasági inferioritásukból.

h) Tény a szoros összefüggés a felnőtteken elkövetett nemi bűnök és a házasságtalanság közt, a mely utóbbi bizonyos osztályokban tisztán a vagyon helyzettel függ össze. (Bonger 723).

i) Lafargue adatai szerint a gyermekek elleni erkölcstelen merényletek főleg a gazdag osztályok tagjai által követettek el, a mint nő a kapitalisztikus termelés, úgy nővekedik e gazzettek száma.

5.

Mondhatni, még nagyobb a gazdasági okok közvetett hatása az erkölcstelen cselekedetek elkövetésére. Hogy az emberi akarat acélossá váljék a kísértésekkel szemben, nevelésre van szüksége. De minő nevelést adhat az, ki alig lehet gyermekeivel, kinek nincs módja gyermekeit a rossz környezettől elzárni, aki nem tarthat nevelőt, de még iskolába se küldheti gyermekét?

Jól végzett elmékedéseim bámulatos hasznát sokszor tapasztaltam s e pillanatokban elfogott a bánat, hogy vannak, kik e fontos nevelő eszközről még tudomással se bírnak, annál kevésbbé van módjuk elvonulni.

Mily gondot fordít az erdélyi San Carló a gyermekekre? De hány 1000 azok száma, kik soha egy ilyen üdvös impulzust nem kapnak, mert nincs módjuk San Carlót még csak ismerni sem.

Gondolják el kérem a kolozsvári fellegvár alatti barlanglakók sorsát. Egy büzös oduban 6—7 tagu család. Nagy leány, kis leány, részeges apa, hütlén anya, szerető, az mind együtt. De nincs mód jobb lakás viszonyokra.

Az anyagi nyomorúsággal függ össze az alkoholizmus. Az az egyetlen igazán boldogító élvezet.

Műveletlenség, nevelés hiány, rossz példa,

lommall és reményességgel telik el a jövő iránt, mert látom, hogy ifjaink nagy zömében ép lélek van, amely tud gondolkodni, akarni: egészséges szív van, amely tud nemesen és lelkesen érezni. Ha a Zászlónk 10.000 főnyi falankszának primoreszeiből következtetünk: akkor nyugodtan mondhatjuk, hogy nemzetünk fájának igenis lesz nemes gyümölese, mert van dús és illatos virága.

Nem kevésbé vonzó rovata a Zászlónknak a szerkesztő postája. A szerkesztő valóban nemesak kifogyhatatlan türelemmel, de feneketlen elmésséggel is rendelkezik. A száz meg száz, legkülömbözőbb kérdésekre mindig találó, mindig kedves feleleteket tud adni. Mikor haragosnak mutatja magát (mert voltaképpen nem az) akkor a legkedvesebb.

Végül tehát annyit, hogy amelyik szülő maradóan becsü folyóiratot akar gyermekei kezébe adni, az okvetetlenül rendelje meg a Zászlónkat, amely pazarfényű kiállítás mellett is nevetésesen olcsó, amennyiben egész évre 2 korona.

A Zászlónkat kiadja a Regnum Marianum, szerkeszti Izsófalajos.

A Zászlónknak minden tekintetben méltó párja a női Mária-kongregációk lapja, a Győrről megjelenő Nagyasszonyunk. Ami a Zászlónk a fiuknak, az a Nagyasszonyunk a leányoknak, de általában a nőknek. Szívét-leket nemesítő, elmét termékenyítő, várvavárt vendég. Alakra, kiállításra, a szerkesztés vezet

elveire nézve egészen olyan, mint idősebb testvére a Zászlónk. Sőt, ha lehetséges, illusztrációival olykor-olykor felül is mulja amazt. És ez a havonként 24 oldalon megjelenő pompás folyóirat évi 4 koronáért rendelhető meg a győri orsolyák zárdájában.

Valóban nehéz elképzelni, hogy miképpen tudják a kiadók ezt a két költséges ifjusági lapot olyan olcsó pénzért adni. Hát úgy, hogy nem üzletre dolgoznak. A közszükséglet, a veszedelmes áradat ellen való küzdés hozta létre őket, a hitért való lángoló buzgalom, a lélek tisztaságának megmentése és fentartása lelkesíti a kiadókat, a szerkesztőket, a munkatársakat.

Ezért tudják a legolezobbban a legjobbat nyújtani az ifjuságnak. Így mondjuk általánosságban az ifjuságnak, mert habár kath. elveken munkálkodnak, habár a kath. ideált izmosítják a jövő Magyarország reménységében, azért mégis minden vallású ifjú a legnagyobb gyönyörűséggel olvashatja, mert nem ri ki belőlük a rigorózus felekezetiesség, hiszen a kath. erkölcsi elvek egyetemes érvényűek, melyek át kell, hogy hassák a tudományt, a művészetet, a hazafias lelket.

Adjuk hát gyermekeink kezébe ezeket a legjobb szellemi csemegéket!

—r. —r.

zsufolt lakások, lelki éhezés, alkohol, mennyi bűnök okozói?

S e melegágyakat mi veti meg, ha nem az anyagi helyzet szomorúsága s ez végeredményben az uralkodó gazdasági rend gyümölese.

De még egy fontos argumentumot, a mely a legszentszentalisabb embert is megzavarja!

Egy döntő argumentumot a szentek életéből!

Kérem vegyék maguknak a fáradságot s lapozzák át a szentek életét! Egy korszerű tanulságot merítenek majd abból!

Egy tanulságot, mely a gazdasági, a társadalmi környezet s a kegyelmi élet összefüggését a fenti negatív irány mellett pozitív vonatkozásban is igazolja!

S mi ez a tanulság?

A szentek tulajdon nagy többsége előkelő vagyonos családokból származott.

Nem minden gazdag és előkelő ember lett szentté, de a szentek legnagyobb részét előkelő, vagyonos szülőktől származtak.

Nem minden jól nevelt ember lett szentté, de a szentek mind jó nevelést kaptak!

A gazdagság, a jómód nem nevel szenteket, de egy szentet se tudok, ki a nyomorból küzdött volna fel magát!

A szocializmus szava, Isten szava!

Testvéri szózat

a szentpéteri egyházmegyét alkotó Csikaplócza, Várdotfalva, Csobotfalva, és Csomortán községek híveire.

Ismeretes az egész Erdély-egyházmegyében, hogy mekkorra értéket képvisel a szentpéteri egyházmegye tulajdonát képező nagy havas. 1905. november 18-án csak egy harmadrésze faanyagát adtuk el 3 millió 541 ezer koronáért. Szakértők véleménye szerint az erintetlenül álló terület faanyaga az eladottnak háromszorosát éri meg. Így minden nagyítás nélkül elmondhatjuk, hogy nagy havasunknak faanyaga 10—12 millió korona értéket képvisel. Rengeteg összeg ez székely atyámfiai. És ha megmondjuk, hogy csak negyven évvel ezelőtt 300 ezer forintért akartuk az egész faanyagot eladni, méltán adhatunk hálát a Gondviselésnek, hogy ez eladás akkor nem történt meg. Ime, egy kis várakozás után most fejedelmi vagyonnak vagyunk tulajdonosai.

Felénk irányul Erdély-egyházmegyénk híveinek figyelme s mindenki nagyon kíváncsi, mit fogunk csinálni a fejedelmi vagyonnal. E figyelmet ne akarjuk ilyenféle üres szólammal elűzni; kinek mi köze hozzá, a miénk, s mi tudjuk mit csináljunk vele. Nem úgy kedves atyámfiai, ne zárkózzunk el nagy vagyunkunkkal! Gondolkozzunk csak egy kicsit! Nemde, úgy szólnán érdemünk nélkül jutottunk e fejedelmi vagyonhoz. Atyáink meg tettek valamit érte — ellátták szállással és étellel a Moldvából kijövő bucsusokat. Mi ne legyünk önzőt nevető örökösök. Tekintsük azt úgy, mint a jó Istennek különös ajándékát. A nagy összegből pár százezret fordítsunk Isten nagyobb dicsőségére. Állítsunk a nagy vagyonhoz méltó maradó emlékeket, melyek hirdesek úgy a jelen, mint az utánunk következő nemzedékeknek, hogy mi méltók voltunk a jó Isten ezen nagy ajándékára. Erdély-egyházmegyénk egyetlen bucsujárohelye épen a mi területünkön van; apáink szegénységükhöz képest nagy áldozatot hozva igyekeztek ősi hitüknek ezt a menedék helyét széppé tenni. Hosszú idő óta keve-

set tettünk ezen drága hely érdekében: pedig szűri testvéreink ezrei most is ellátogatnak hozzánk ajtatoskodni. Tegyük vonzóbbá és fontosabbá e kegyelem helyet; e célból a következőket indítványozom:

1. *Javítsassuk ki a kéttornyú templomot* kívül belül s építtessünk egy szép nagy oltárt.

2. *A templom előtt való térre állíttassunk két hatalmas éreszobrot.* Az egyik legyen az Úr Jézusé, a másik a seplőtelen Szűz Máriaé.

3. *A szenthegyen állíttassunk szép, művészes kivitelű statio képeket.*

4. *Ugyancsak a szent hegyen építtessünk új szent Antal és Salvator kápolnákat.* Tegyük ezt jó kedvvel és önzéstelen bőkezűséggel. Hadd lássák búcsúra járó testvéreink, hogy mi ismerjük e szent hely jelentőségét s él bennünk az a hagyományos hit, amelytől őseink a szentséges Szűz Mária oltalma alatt szent örökség gyanánt ránk hagytak.

Még egyet! Ha szozatunk visszhangra talál kebletünkben, indítványaimat az egyháztanács elé fogom terjeszteni; addig is az egész ügyet a esküszólyói esodatevő Szűz Mária oltalmába ajánlom.*

A szentpéteri egyházmegye egy hívője.

† Gidófalvy Gergely

1846—1907.

Nagyszében, febr. 21.

F. hó 20-án a reggeli órákban egy fájdalmas hír terjedt el villámgyorsasággal: Gidófalvy Gergely prépost, főesperes-plebános nincs többé; a hajnali órákban a tudógyuladás következtében beállott szívszélhűdés oltá ki életét.

Villámcsapásként hatott reánk a hír; le-sújtott, felkavarta egész vonókat, szívünk összeszorult, szemünkön könnyár fogta el.

Lesújtva állunk hült teteme mellett; ajkainkat a fájdalom elnémította, csak sóhajként hangzik imánk: „Urunk, légy irgalmas elhunyt testvérünk felkékének!”

A csapás annál súlyosabb, mert váratlanul ért bennünket. Két pár nappal ezelőtt férfiúi erejének egész teljességében, szellemének egész üdeségében láttunk közöztünk, annak lelke már elhagyta a földi porhüvelyt.

Néma ajkai annál beszédesebbek: „miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.”

Oremus pro eo.

* * *

És most adjunk szabad folyást könnyeinknek.

Jertek koporsójához: öreg anyja, a 85 éves matrona, ki Benjaminját siratja.

Jertek fiverei, testvérei, rokonai, mert nagy a veszteség, mely titeket ért.

Jertek ti oltártestvérei, kik szívének melegét legtöbbet éreztétek.

Jertek hievei mindnyájan: ifjak, öregek, gazdagok, szegények. A jó lelkipásztorot kísérték el utolsó útjára, engedjen mindenki szabad folyást könnyeinek, de imádkozzék érte.

* * *

Gidófalvi Gidófalvy Gergely korán elvesztetteatyját; a felbőszült románok gyilkolták meg 1848-ban. Anyja menekült gyermekeivel, kik közül hárman, Géza, a nagyszébeni gimn. tanár,

* A nemes ügy érdekében tisztelettel kérjük esküszólyói lelkészeinket a fenti cikk szives átvételére.
Szerk.

Gergely és nővere Vilma, a nagyszébeni Terézvárház növendékei lettek. Gergely négy gimn. osztály elvégzése után Gyulafehérvárra került szíve hajlamainak megfelelően a papnövendékek sorába lépett. A filozófiai és teológiai tanulmányok elvégzésére Rómába, a Collegium Germanico-Hungaricumba küldetett. Itt nagy időket és eseményeket élt át: a vatikáni zsinatot és Rómának elrablását a piemontiak által.

1872-ben visszajöven Rómából, három hónapig kolozsvári káplán, majd a gyulafehérvári papnövélőben a dogmatika tanára és a teológusok prefektusa lett. Itt voltam szerencsés tanítványja lehetni. Alatt tudás, világos előadás, szigorral párosult erély jellemezték akkori működését.

Midőn b. e. Fogarasy püspök a beszercei plebániát a piaristáktól átvette, Gidófalvyt nevezte ki első plebánossá. Őt évi távolléte után újból Gyulafehérvárt találjuk őt, mint b. e. Lönhárt püspök titkárát. Innen a kézdiszentlélek: nagy egyházközség lelkesítő hivatalával bízott meg. Ezen állásban és mint háromszéki főesperesnek tág tér nyílt számára ragyogó tehetségeit az egyház és társadalom terén érvényesíteni.

1875-ben nagyszébeni belvárosi plebánosnak és kerületi főesperesnek nevezetett ki; 1897-ben pedig „praepositus S. Ladislai de Cibinio” lett.

Tizenegy éven át kormányozta a nagyszébeni belvárosi tekintélyes egyházközséget. Ezen igen nehéz állásban, hol a plebános a nyelv és nemzetiségi küzdelmek közepette folyton Scyllák és Charibdiszek között evez, mennyi precenciára, körültekintésre van szükség, azt csak az tudja, ki a körülményeket ismeri.

Gidófalvynak fényes tehetsége, a nyelvnek tökéletes bírása, alapos készűtsége és egyéniségének rokonszenves volta nemcsak hieveinek szívét nyerte meg számára, hanem a más vallásúak előtt is a tekintélyt biztosította részére.

Fáradozott, kéregetett, sokat irt, gyűjtött, míg végre sikerült a plebánia templomát restaurálni úgy, hogy gyönyörű szép szemlélni most Isten ezen hajlékát s bálum az ember, hogy olyan kevés költséggel mit lehetett létrehozni.

Hogy a kath. elemi iskola otthont talált és pedig lényeset, abban is Gidófalvynak oroszlan része van.

Egyben nem multa őt fel senki, és az, a lángoló hazaszeretet. Minden időben és helyen kifejezést is tudott adni ezen érzelmének. Emlekezünk vissza csak a mult év márc. 15-én és a Rákóczy hamvak hazahozatala alkalmával tartott ünnepek folyamár. elmondott beszédeire, melyek a nagyszébeni magyar közönséget majdnem fanatizálták.

Minden nemes irányú mozgalom, lett legyen az egyházi, hazafias, társadalmi, mecenására lett benne. Bár a szébeni plebános jövedelme nem valami fényes, nyílt házat tartott, hol valódi magyar vendégszeretettel látta barátait, kivált paptársait bármikor. Zsebe mindig nyitva állott az öt nagyszámban felkereső szegények számára; soha nem utasított ő vissza senkit. Nemes, jó szíve volt, ha kissé hirtelen is.

De hiszen ki az, kinek hibája nem volna?

Egy nemes szívet, egy magas műveltségű társadalmi egyént, egy kitünő képzettségű papot ragadott el a halál körülből. Nagy úrt hagy maga után városában, egyházközségében, az egész egyházmegyében. Sokan fog-

nak sirni utána, kivált a kiket egyéniségének varázsával szorosabban fűzött magához.

Legyen emléke áldott; lelke pedig az irgalom honában leljen irgalmat Jézusánál, kinek szolgáltni legfőbb törekvése volt.

Prokupek Sámuel.

H I R E K.

— **Püspök urunk** II. számú körlevelében atyai szívvél szól hieveikre, hogy a bekövetkezendő husvéti szent időkre a nagybőjt alatt buzgalommal és lelki haszonnal készüljenek elő.

A könyörgés napjai alatt „imádkozzunk nemesek a nyomor eltávolításáért, mely napról-napra növekszik, imádkozzunk főkép azért, hogy mindnyájan egyek legyünk hitben, szeretetben; egy szív és egy lélek legyenek a házasok, a mint azt az Úr oltáránál fogadták; egyek legyenek a szülők és gyermekek kölcsönös gyöngéd szeretetben, a cselédek és gazdák hűségben és szeretettel teljes gondosságban; — de kiváltképpen egyek legyenek a *hívek lelkipásztoraik*.” Ez utóbbi annál inkább hangsúlyozza a főpásztor, mert „napjainkban a kevelység és függetlenség gonosz szelleme és az erre való izgatás annyira dúl a társadalom minden rétegében, hogy a kölcsönös szeretet, tisztelet, nagyrabecsülés, engedelmisség teljesen kihálóltelben vagyon és a rend kötelei tágnak és szétszakítottak.” A gonosz lélek éppen erre törekszik. És a gonosz lélek e munkája már nagyon előre haladt. Innen van, hogy még ker. katolikusok is lekicsinylik az egyházi állást s gyanakvó bizalmatlansággal viseltetnek papjaik iránt, sőt szívtelenül és kegyetlenül itelik meg minden cselekedetét és eljárását s egyesek hibáit általánosítva, az egész papságot rágalmazzák. Pedig a pap a legjobb barátja a népek.

A pap felszentelése pillanatától nem önmagáé többé, hanem a híveké; nem ura a híveknek, hanem szolgája. Mit tett a magyar papság népeért? „Sok vész és csapás érte hazánkat egyezredv alatt. Mi papok mindenben híven osztoztunk veletek. Istennek hála nem vesztetek el. Feldúlták mindenünket, a templomokat, iskolákat, intézeteket, kórházakat és felállítottak azokat újra. Elvontatok nyomva, zsaroltak, sanyargattak és üldöztek ellenségeitek: közéjük és közetek álltunk Isten békéjét, igazságot, törvényt követelve számotokra. Nagy harcok és harcok idején elsőnk valánk, kik taborba szállottunk s ontottuk vérrünket, hogy unokáitok számára megtartsuk e hazát. A magyar népek csak az javasolhat gyűlöletet papja irányában, aki vesztét kívánja.” Épen ezért felszólítja a híveket a kegyes főpásztor, hogy egyes eltévelyedett papok hibáért, ne vonják meg bizalmukat valamennyitől, sőt inkább imádkozzanak a bőjti idő alatt, hogy jó papokat nyerjenek. Ezen allokúció után kitűzi a főpásztor azon kérdéseket, melyeket a tavaszi koronagyűléseken különösen óhajt tárgyaltni: Van-e minden plebánian *oltáregyesület*? Vízrágzik-e? stb. Az *oltáregyesületek* által rendezett tanmulatságokat, mint megbotránkozott dolgot, határozottan elítéli a főpásztor.

Csatlakozott-e minden plebánia az alkohol-ellenes mozgalomhoz?

Közlé ezután a körlevél az egyetemi kath. ifjuság szervező bizottságának felhívását arra nézvést, hogy a hitközségek, kath. egyesületek és intézetek stb. az üldöztetést szenvedő francia kath. egyház iránti részvétüket a Szentséges Atya elé juttassák egy közös feliratban.

Végül egy táblai ítélet (egyházi ingatlanok zálogjog bekebelezése ügyében) és egy kuriai

döntvény (a papi nyugdíjgény megállapításának illetékessége tárgyában) zárja be a körlevelet.

— **Új ügyész Gyulafehérvárt.** Ujvárosy Miklós gyulafehérvári ügyész Polónyi igazságügy miniszter tudvalevőleg áthelyezte a tordai törvényszékhez bírónak. Ez az áthelyezés annak idején nagy feltűnést keltett, de mert okát mindenki tudta, — nem visszatetszést. (Néhol azt is! Szerk.) Helyébe most a király vargyasi Dániel Imre dési ügyészt nevezte ki.

— **Márc. tizenötödike** közeledik. Ideje volna tehát megünnepléséről gondoskodni. Minthogy pedig ez a nap nemzeti ünnep s nem politikai pártok ünnepe, helyén való volna, ha a városi hatóság feje tenné meg reá a kezdeményező lépéseket. Az egész város polgársága egy szívvel és lélekkel kell, hogy összeolvadjon e dieső napon a haza szeretetében, a haza ragyogó múltjának megünneplésében Remeljük, hogy így lesz!

— **Ellenőrizhetetlen hír.** Szemfüles riporterünk (néha nálunk is akad ilyen jószág) képéből kikelve rondított be a redakcióba. Itt az árvíz! — ordította torkaszakadtából. Tudjuk! — felelt nyugodtan a szerkesztő. — Honnan ilyen hamar? — kérdezte hűledezve a riporter. — A mult tapasztalataiból! — felelt a szerkesztő. Megnézzük a hőmérőt, na meg az egészségügyi kanálst s aztán pontosan megmondjuk, hogy Gyulafehérvár bizonyos forgalmas városrésze mikor merül víz alá. A riporter bambán bámult s látszott rajta a bosszuság, amiért friss híret olyan közönyösen fogadták. Egyszerre azonban arca felderült, mintha mondani akarta volna: Azért még sem tudtok mindent.

Kérem nem mondtam el mindent. Én kinn jártam a helyszínen, tanulmányokat és megfigyeléseket végeztem, láttam, hogy a hatóság micsoda övöntézkedéseket tesz a veszedelem elhárítására.

Erre a jelentésre egyszerre a redakció minden tagja (hej pedig de sokan vannak) felütötte fejét. Halljuk! — zúgták. A riporter pózba vágta magát s kezdte előadni tapasztalatait. — Láttam uraim, amint a város főkapitányának vezetése alatt kivonult egy szál tüzoltó. A főkapitány kezében hatalmas bot, a tüzoltóéban egy lapát volt. A főkapitány látható szakértelemmel bökdösött botjával ide is oda is, a tüzoltó ugyan ezt cselekedte lapátjával és nem csekélyebb szakértelemmel. Így tartott ez egy felőrányit, azután a főkapitány botját felemelvén, mintegy ellentengernagy kiáltott: All right! — A tüzoltó szabályszerűen vállára csapta lapátját s a főkapitány vezetése alatt elvonult, a mint jött. — Aztán? kérdeztek a redakcióban. — Aztán, azóta az árvíz nagyobb lett és a nebulók fregatta versenyt rendeznek.

Na most már hordja el magát! riadt fel a szerkesztő. Miféle vakmerőség? Ilyen farsangi tréfákkal akarja maga felületni a szerkesztőséget?

Nem is hittünk el a riporternek egy szót sem, azért irtuk címül: „ellenőrizhetetlen hír.“ (Pedig az igazság sokkal több. Szedő.)

— **Elhervadt remények.** A helybeli állami el. iskolánál nyugdíjazás következtében megüresedett egy tanítónői állomás. Ennek nyomán városunk négy-öt okleveles, de állás nélküli fiatal tanítónőjének szívében felfakadt a reménység kedves bimbója. Régóta reménykednek, régóta

vártnak, hogy aldozatokkal végzett tanulmányait gyümölcsözővé tehetik. Várták hát a pályázat kiírását. Bizonyos, hogy mind versenyre keltek volna. Győztesen ugyan csak egy kerülhetett volna ki, de ez a többi lemaradottat azért nem keserítette volna úgy el, mint az, ami történt. Pályázat kiírása nélkül, csakúgy kéz alatt, áthelyezéssel töltötte be a miniszterium az állást. Elmult időkből jól ismerjük ezt az eljárást, de azt hittük, hogy az új korszakban a multnak minden szabálytalan és annyiszor elítélt eszközét sutba dobták. Úgy látszik azonban, hogy a mult árnyéka még mindig kísért. Elég kár pedig, mert ez igen alkalmas a szépen fejlődő bizalom megingatására. Ebben az esetben pl. — bizton tudjuk — semmi tanításiügyi magasabb érdek nem kívánta az említett eljárást; igazságtalanság és méltánytalanság volt tehát leszoritani a küzdőtérrel olyanokat, akik éppen lakó- és szülőhelyükön alapíthatták volna meg szerény jövőjüket.

— **Színház Gyulafehérvárt.** Városunk közönségének határozottan nem sok alkalma van művészi élvezetekben részesülni. Mert a kelletinél gyakrabban megjelenő, összeverődött facér énekesek truppjainak előadásai nem jöhetnek számításba. Hivatott művészek hangversenye pedig fehérholló ritkaságú. Nem esoda, ha a közönség vágyakozik egy jól szervezett társaság színi előadásai után. Ezt a vágyakozást akarja kielégíteni az első erdélyi színikerület igazgatójának Heves Bélának társasága, mely 14 estére tervezett előadásait e hó 19-ikén kezdette meg a városi vígadóban. Heves Béla társulata már pár év óta ismeretes városunkban és elég előnyösen. „Pechje“ van azonban neki is, meg a közönségnek is. Rendesen rossz idősorokban közzönt be hozzánk. Eleddig tavaszi időben (ápr. máj.) jelent meg. Nálunk ez az időszak nem kedvez a színház látogatásának.

A hosszú télen át elnyelt zárt levegő után, nyeljük a tavasz friss fuvalmát s nem festett kulisszákat akarunk látni, hanem a természet bomlaldozó pompáját szemlélni. A napközi séta után hát nem igen kívánczok színházba az emberek. Az idén aztán éppen a legrosszabb időben érkezett ide Heves társulata — farsang után, nagybőjt elején, amikor Karnevál nagyrészt kifosztotta a zsebeket s amikor a közönségnek legalább is számottevő része lelki kincsek gyűjtésén fáradozik.

Beköszöntő darab a „Milliárdos kasszony volt.“ Ezen az estén zsufolt ház volt. Az előadáson egy kissé látszott, hogy az éppen azon nap érkezett társulat még nem volt egészen rendben. (Riporterünk sem, mert referációját nem adta be.) Szerdán Hennequin és Bilhaud „Paradiso“ c. 3 felvonásos párisi bohózata került színre. Határozottan nem a fehér darabok közé tartozik. Azért serdülő leányok is végig nézték, pedig a mamák és papák mindjárt az első felvonásból levonhatták volna a következtetést, hogy ez a darab nem a fiataliságnak való. Romlott s a mellett hihetetlenül ostoba férjek, feleségek, barátok és barátnők csalják meg kölcsönösen egymást a bűnös szeretkezés mooskos iszapjában. „Párisban nincs becsületés férj, nincs hí feleség, nincs igaz barát.“ Ebbe a mondatba lehet összefog-

lalni a darab alap gondolatát. Azért hát a darabról nem is szólunk többet. Jól tenné az igazgató, ha az ilyen importokkal felhagyna. Ha jól nem hoz idegenből, a szemetet ne hozza ide! És ha műsorjába még hasonló darabok vannak, feltétlenül tölölje azokat.

A főbb szereplők elég jól megállották helyüket, leszámítva egyik másiknak tulzását. Megelégedéssel emeljük ki, hogy Sinkó Gizi (Planturelné) sikamlós szerepét kellő mérséklettel és diszkreációval csinálta végig. Kirivott, a külömben gondos összájátékból tulzásaival Hegyesy Gyula, mint Gaston inasa, (aki a buffónál is buffóbb volt) és néha Somogyi (Planturel!); Halasy Mariska a még tapasztalatlan asszonyt helyenkint őszinte naivsággal játszotta; jóízű alakítást csinált Neményi Lipót, mint Barentin építész; Ladányi I. don juhános szerepében öntudatos alakító volt, de néha rideg és merev.

— **Meghívó.** Az Erd. Rk. Tanítóegyesületek Szövetségének választmánya 1907. évi febr. 28-án (csütörtökön) d. u. 4^{1/2} órákor az elnök lakásán gyűlést tart, melyre a t. választmányi tag urakat tisztelettel meghívjuk. Tártyák: jelentés a mult választmányi gyűlés intézkedéseinek végrehajtásáról. A Szövetség nyári közgyűlésének előkészítése. Gyulafehérvárt, 1907. febr. 20. Az elnökség.

— **A Kath. Legényegyesület** február hó 24-én délután 5 órákor tartja évi rendes közgyűlést az Egyesület helyiségében. Tárty: 1. Elnöki beszámoló. 2. Pénztáros jelentés s az évi költségek megállapítása. 3. A könyvtáros jelentés a. Alelnök és választmány választása. 5. Indítványok.

— **A zárda templomában** felállítandó rács költségeinek fedezésére kegyesen adományoztak: Püspök úr ó nagyméltósága 54 K., Özv. Majláth. Györgyné ó excellenciája 100 K., Dr. Csabry Bonifác 20 K., Oltáregyesület 100 K., Novák Ferenc 5 K., Novák Ferencné 5 K., Takarékpénztár 50 K., Szekál Ignác 3 K., Dr. Csabry Bonifácné 10 K., Soóthy Gyula 5 K., Ávéd Jakóné 5 K., Roska Jozsefné 2 K., Korbuly Ignácné 2 K., Majláth Ferencné 5 K., Szőcs Akosné 1 K., Özv. Neugebauer G-né 1 K., Tiszt. Főnöknő 20 K., Mohay Sándorné 5 K., Jakabffy Albertné 5 K., Czirlea Jánosné 2 K., Paszkó Jozsefné 1 K., Frölich Gyuláné 5 K., Haventsuk Józefa 1 K., Frölich Gyula 1 K. 11 fill. Suhárné 1 K. 40 fill. Willersdorfer Ferencné 2 K., Löw Emilné 2 K., Papp Károlyné 2 K., Löw Károlyné 5 K., Löw Jozsefné 2 K., Löw József 4 K., Straubert Ö. 5 K., Presia Romulusné 1 K., Jirászek Ferencné 3 K., Bayer Magda 2 K., Atzél Beláné 2 K., Oelberg Ottóné 2 K., Baricz Geróné 30 fill., Papp Beláné 1 K., Szentgyörgyi Mórné 1 K., Papp Györgyné 1 K., Sárdy Miklósné 1 K. A jó Isten fizesse meg a nemes szívű adakozóknak s különösen dr. Csabry Bonifácné és Novák Ferencné urnóknak, kik a gyűjtés néhez munkáját magukra vállalták. A rács által lehetővé van téve az, hogy a zárdatemplom egész nap nyitva lehet az ájtatoskodók számára.

— **Egészséges szép szülő** csak akkor nyertető, ha az oltványok beszerzésénél kellő gondot fordítunk. Nyugodtan várhatja mindenkor a szüretet az, aki oltványait a „Millenium te-

Tüdőbetegségek, hurutok, számköhögés, skrofulozis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Minthogy értéketlen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche“ eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszünteti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást

„Roche“

Kapható orvosi rendelre a gyógyszerárkban. — Ára füvegenként 4.— korona.

lep"-en Nagyöszön, Torontálmegeye szerezte be, mivel ott a legnagyobb szakértelemmel és lelkiismeretesen lesz kiszolgálva. Minden szőlőbirtokos kérjen ott magyar vagy német vagy román vagy szerbnyelvű árjegyzéket, mely ingyen és bérmentve küldetik.

— **Tüdővész gyógyítható.** Igaz ugyan, hogy mindenkor klimatikus és diétetikus kúra, valamint a por stb. eltávolítása a fődolog, amellettt azonban a gyógykezelés sem elhanyagolandó. Első helyen állanak a bükkfakátrány-preparátumok, Je korántsem mindegy, bármelyik ily preparátumot használunk. A legjobbnak és megfelelőbbnek — mert teljesen méregtelen és jóízű — a „Sirolin-Roche”, a creosot-preparátumok ideálja bizonyult, mely minden gyógyszerterápiában kapható.

CSARNOK.

Püspökmegyei zsinat.

(Folytatás.)

29.

Helyén valónak találjuk itt megjegyezni, hogy sokak téves véleményben vannak, amidőn azt állítják, hogy a mi 1822. évi Szepessy-fele Statutumunk azért nem bir joghatállyal, mert Rómában nem approbálták. Rómában régóta szigorúan követett elv az, hogyha oda akár érsektartományi akár, és különösen megyei zsinatoknak aktáit felterjesztik, ott ugyan átnezik, esetleg megjegyzéseket is tesznek reájuk, de legyenek bár ezen Decretumok a legkifogástalanabbak, soha és semmi esetben forma szerint nem approbálják. Ennek oka az, hogyha az ilyen Statutumokat a pápa approbálna, akkor ezek — mivel ő bir a legfőbb törvényhozó hatalommal, — olyan törvénynek erejével bírnának, amelyet aztán ismét csak a pápa approbálhatna. Már pedig a pápa mindenkor respektálja a megyés püspökök partikuláris törvényalkotó jogát és soha semmit sem tesz, ami azt elhomályosíthatná. Ezért nem approbál soha semmiféle megyei Statutumot, mert az, anélkül hogy akár az érseknek, akár a pápának jóváhagyása kellene, eo ipso minden megyés papot kötelez azonnal amint a püspök kihirdette. Ép azért a zsinati határozatok ellen felebebeznem lehet. Igenis, ha van rá formái ok, lehet ellenük semmisségi panaszt beadni, ennek azonban nincsen halasztó ereje, mert addig is, amíg feléle Rómában a tridentí szent zsinatot magyarázó biboros testület dönt, mindenki köteles a zsinati határozatoknak engedelmesskedni. Mivel azonban a megyei zsinat határozatai ennyire a püspök partikuláris törvényhozó jogában gyökeredeznek s mivel ez a jog annyira személyes, hogy a püspök távoztja, illetőleg translatioja, promocioja, resignatioja, vagy halála következtében megszűnik: világos, hogy a következő püspök alatt csak úgy és annyiban kötelezők, ha és amennyiben ő, akár nyilvánvalóan, akár pedig azáltal, hogy szerintük kormányoz, magáévá tette őket.

E szerint a szempont szerint kell elbíralni a Szepessy-fele Statutum mai érvényét is.

A Congregatio Concilii, a püspököknek meggyük állapotáról való jelentéseivel be szokta kérni a megyei zsinat aktáit is; de nem azért, hogy a pápa approbálja, hanem azért, hogy lássa, tartott-e a püspök megyei zsinatot és úgy tartotta-e azt, ahogy az egyház törvénye szerint kell. Meg aztán, mivel ezen jelentések célja az is, hogy meg tudják itelni, megfelel-e a püspök a hozzáfűzött várakozásoknak, jól kormányoz-e; s mivel továbbá a törvényalkotás neki eminens kötelessége, látni akarják, hogyhát ebben is hogyan működik. Hát ezért kéri be a

zsinati aktákat, — de sohasem approbálják. Ami az elmondottak szerint épen nem jelent reprobációt.

Ez a megyei zsinat megtartásának törvényes és tipikus formája. Így tartják meg azt ősidők óta, s ilyenül ohajította és rendelte azt a tridentí szent zsinat is. Azért nem elég az üdvösségre, hogy, mint anno 1848. összevéri-dünk, aztán a z t m o n d j u k, mi most olyan zsinatot tartunk, mint amelyet a Conc. Tridentinum rendel s neki megyünk aztán mindennek s feldöntögetünk mindent. Hát ez megjárja magyar virtusnak, mert hiszen a néhai jó első Ferenc király is, amikor a saját szemével látta, hogy kedves magyarjai az alföldön hogyan esinálják az országot, így adta elő Rudnay későbbi primásnak a maga impressióját: ponunt lutum supra lutum et dicunt ei: országot.

Persze, hogy megfeneklik benne minden. Hát ha a mennyei gondviselés jobban nem intézte volna s ha a jó öreg Kovács Miklósnak egymagának több belátása nem lett volna, mint amennyi volt ama zsinatjának, bizony az egyházi élet is rutul megfeneklett volna a sok veleltés ama kátyuibán, amik nyomon követik egymást a 48-as zsinat protocollumában. Bár forma szerint életbe nem léptették, az bizony mégis sok kárt okozott, mert a papság azt hitte, hogy a beállott ferdaladon, abszolutizmus stb. — miatt maradt abba és, — amint a későbbi tapasztalatok mutatták, kézen-közön sok határozatát átvitték az életbe.

De ma már hála Istennek, a papság szelleme annyira megtisztult a XVIII. század szellemi mozgalmait követő idők sokféle téves eszméitől, hogy ma már bátran lehet, sőt kell is megyei zsinatot tartani, mert nemcsak forma szerint lesz az kifogástalan, de szelleme is igazi egyházas szellem lesz.

A megyei zsinat határozatai ellen felebebeznem kéne helye, mert a zsinat nem peres, hanem törvényhozó eljárás. Lehet azonban a római zsinati gyülekezethez (Congregatio Concilii Tridentini) a zsinat egyes, vagy akár összes határozatai ellen is semmisségi panaszt beadni: Ennek azonban semmiféle halasztó hatálya sincs; mert a zsinatnak a püspök által kihirdetett határozatai azonnal és föltétlenül kötelezők a megye minden papjára addig is, amíg a netán beadott semmisségi panaszok felől a Congregatio Concilii ítéletet mond.

Átterhetünk tehát annak a tárgyalására, amit szándékosan utoljára hagyunk, hogy t. i. mi mindent lehetne, illetőleg kellene egy újabb püspökmegyei zsinaton tárgyalás alá venni és elintézni. Világos, hogy ennek a mások fejtegetései által is bővílni, tisztulni, szűrődni kell addig, amíg az intézők majd végleg megállapíthatják azt a teljes tárgyalási anyagot, amit aztán tényleg a zsinat elé terjesztenek.

(A zsinat tárgyai.)

A püspökmegyei zsinat tárgyait elég röviden meg lehet mondani: választások és törvények alkotása. A választások dolgát itt most már nem hozzuk elő többet, mert erre nézve a maga helyén már eleget mondtunk. Itt hát csak a törvényszerzés dolgával és az ennek keretébe tartozó zsinati teendőkről lesz szó.

A megyés zsinatok ugyanis ősidők óta forrásai a különös vagy részleges vagy még világosabban a püspökmegyei egyháznak. Ez pedig foglalhatja mindazon jogszabályoknak, amelyek az egyetemes, az egész anyaszentegyházra kötelező jogszabályok mellett valamely püspöki megye területén, annak saját külön helyzetéből s külön körülményei miatt fennállanak.

Eszerint a megyés zsinatok jogalkotó feladata elég fontos. Mert a pápai rendeletek, az egyetemes zsinatok határozatai mindig csak az egész egyházat egykék kötelező törvényeket állapítanak meg, módosítanak, magyaráznak, vagy eltörölnék.

Ezen általános egyházi törvények keretén belül azonban az országok stb. különfélesége szerint számos olyan helyzet alakulhat, amely az egyetemes egyházi törvénynek ottan való alkalmazására nézve külön rendelkezést provokál, vagy pedig törvényes intézkedést kíván: olyan esetben amiben az egyetemes egyházi törvény nem rendelkezik. Mert más az egyház helyzete az amerikai unióban, más Angliában, más Franciaországban, más Magyarországon, sőt lám, Erdélyben is más, a mely pedig része Magyarországnak. Így hát kár volna valami nagy vehemenciával bizonyítani, hogy az egyházmegyei zsinatok jogszerű vagy jogalkotó feladata lényeges, sőt nagyon is fontos része az egyház életének.

Az előadottakból pedig az is kitűnik, hogy a megyei zsinatok jogalkotó tevékenysége csak abban a körben érvényesülhet, amelyet az egyetemes egyházi törvény állapít meg. Mindig csak az egyetemes törvény keretén belül és sohasem azon kívül, vagy azon túl.

Valamely fenálló egyetemes egyházi törvényt, vagy valamely az egyház isteni szervezetében gyökeredző tényleges állapotot és intézményt, a megyei zsinat sem nem módosíthat, sem meg nem szüntethet, de még csak nem is magyarázhat hitelesen és illetékesen. Mindez a pápa és az egyetemes zsinat tiszte.

Ebből pedig épen nem következik, hogy a megyei zsinat jogalkotó tevékenysége nagyon is szűkkörre szorul. Sőt ellenkezőleg! A következőkben fölvetett eszméket, a ki figyelemmel olvassa, látni fogja, hogy lesz annak a megyei zsinatnak dolga bőven! Csak győzze!

Különösen most, majdnem száz év múlva! A politikai átalakulás, amely azóta hazánkban végbement s amely eltüntette mindazt, ami a Szepessy-fele zsinat idején hosszú időre szilárd megmaradó intézménynek látszott, természetesen, hogy az egyház életét sem hagyta érintetlenül. Mások a kor eszméi, más a gazdasági helyzet s a közlekedési eszközök tökéletesedésével kifejlődött élet is nagy hatással van az egyház életére. Hát a sajtószabadság áldásai és átkai közti korreláció! Meg aztán érsektartományi zsinat is volt 1863. évben Kalocsán. Ennek a határozatait is, most, közel ötven év után, ha, amiben lehet, be akarjuk illeszteni az egyházmegye életébe, — elég megfontolás- és komoly tanácskozásra való anyagot ad.

Ne féljen tehát a senki túltengő ambíciója hogy szűk lesz a haza! Csak győzze kiki okossággal türelemmel és ami a fő, jóakarattal: lesz munka elég, lesz tág tere az érdemszerzésre, olyanra is, a mi épen csak az örökkévalóságra kamatoz; — de talán ez is valami!

Mivel tehát ebben most már valamennyien egyetértésre jutánk, hát lássunk neki, és nézzük meg kissé közelebbről, mik lehetnének itt minálunk egy újabb megyei zsinat tárgyai.

1.) A hit igazságai. (Res fidei.) Nincs tiltva, hogy a megyei zsinaton ezekről szóljék, de nem szabad ebben az egész tárgykörben határozatot (sententia decisiva) hozni. Ami természetes is, mert a hit és erkölcs dolgában határozni a pápa és a pápával az egyetemes zsinat illetékes. Ezért azoknak az állítása, akik úgy okoskodnak, hogy a püspök az ő papjaival a megyés zsinatban szintén határozhat a hit és erkölcs dolgában, — el van ítéltve VI. Pius pápa 1794. évi Auctorem

fidei kezdetű bullájában. Ilyen határozat hozatalára csak a püspököknek van joga, de neki is csak az egyetemes vagy az érsektartományi zsinaton és testületileg (tehát szavazás útján) többi püspöktársaival. Az érsektartományi zsinaton tehát lehet, és szokás is in rebus fidei et morum határozatokat (Decreta) hozni. Így tettek az 1863. évi kalocsai zsinaton is. Azonban nagy óvatossággal és nagyon körültekintően jártak el, mert bár a zsinat tagjai között is kiváló elmék voltak, (Kunszt, Haynald, Szaniszló, Bannáz püspökök — Kubinszky, Nogáll, Lőnhart, Lichtensteiger későbbi püspökök, akik egytől-egyik kiváló latinisták is voltak), mégis jónak találták a zsinati határozatok előkészítésében való közreműködéshez felkérni Dankó József, Palasthy Pál theologusokat, akik már akkor országos hírű férfiak voltak és a jezsuita rend akkori nagyírű hittudósát P. Bosizio Athanáz doktort.

A nálunk megtartandó megyei zsinaton éppen semmi szükség sem lesz arra, hogy a hit és erkölcs dolgában efféle akademikus természetű és nagyon nehéz előkészületet igénylő Decretumokat hozzanak. Mert nincsenek is olyan kiváló theologusaink, akik erre vállalkozhatnának, de azért papságunk nagy része mégis jól ki van képezve a theológiában, holmi tévhitre valló velleitások sem észlelhetők, az újabb irodalom egész sereg jobbnál-jobb kézikönyvet termelt s így, ha az 1822. évi zsinat sem ment bele ebbe a kényes, sőt legkényesebb feladatba, bátran elmellőzheti a következő zsinat is. A kor tévelyei (materializmus, liberálizmus stb.) is eléggé meg vannak cáfolva stb. főleges tehát, hogy ilyen közismert dolgokkal a zsinat foglalkozzék. De ha nem kell is efféle akademikus természetű disszertációkkal foglalkoznia, abból aztán megint éppen nem következik az, hogy ne kellene foglalkoznia a hit és erkölcs dolgát illető praktikus kérdésekkel. Tезem azt:

- a baptisták, názárenusok stb. nálunk bontogatják-e a hitet és mit kellene tenni;
- a felekezeti-küliségről szóló törvény hatásával;
- arról a visszaélésről, hogy az unitus magyarok először aposztatálnak s aztán jönnek át a latin ritusra;

— a nép és a mivelték babonáiról;

— a szentek kultuszának elfajulásáról (in puncto szent Antal);

— a bíróságok előtt lábrakapott hamis esküvésről, amit sokan már iparszerűleg üznek; stb.

Ide tartozó dolgok még ezek is:

a sajtó útján elterjesztett népies imák, a melyeket a ponyván árulnak s a melyekből csakúgy dől a babona s egyáltalán a sajtó útján való hit- és erkölcsrontás sikeres megakadályozása, ellensúlyozása és a károk jóvátételére vonatkozó dolgok. Sőt ide tartoznak a kath. sajtó pártolását szánkecióval is kötelező elhatározása. Mert az már talán mégis csak nagy léhaság, sőt még nagyobb galádság, ha egyik-másik vörösöves főúr semmiféle katolikus lapot nem tart, éppen csak — a Herkő Pátert. Nem ártana azilyent ott in facie concilii erkölcsileg megbélyegezni.

(Folyt. köv.)

A szerkesztő üzenete.

Ketelösztend. Tudósítását nem írta alá, mindazonáltal kivételesen közöltük, de minden személyes vonatkozást mellőztünk.

Szakvélemények az Esterházy cognacról:

A magy. kir. műegyetem borászati laboratoriuma által hivatalosan megejtett és általunk tudomásul vett vizsgálatok alapján az

Esterházy cognacot

betegeinknél alkalmaztuk és azt sikeresen használva mint kitűnő minőségű és a francia Cognacokkal vetekedőt, a **legjobban ajánlhatjuk.**

Dr. Tauffer Vilmos egyetemi tanár. Dr. Stiller Bertalan egyetemi tanár. Dr. Réczey Imre egyetemi tanár. Dr. Pertik Ottó, egyetemi tanár. Dr. Kétyl Károly egyetemi tanár. Dr. Angyán Beia egyetemi tanár. Dr. Poór Imre kir. tanácsos, egyetemi tanár. Dr. Barón Jónás egyetemi tanár.

Az Esterházy cognac

minden előkelő fűszer- és csemege-kereskedésben kapható.

Szőlőoltványokat

a legnemesebb

Csemege fajokban szállít, fajtiságáért juttatva, legújabb vizsgálatokból ismert:

Külföldi

első szőlőoltvány telep
tulajdonos: **Caspari Frigyes** Medgyes

Nagyküllő megye.

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben láthatók az ország minden részéből érkezett **elismerő levelek**, emellett minden szőlőültetvény megrendelésének megtevése előtt az ismerős személyiségtől úgy szó, mint irásbeli bizonyítást szerezhet magának **fontos szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról.**

Hirdetések

jutányos árban

fevétet nek

e lap kiadóhivatalában.

Főpásztori körlevelek és másnemű könyvek,
avagy diszművek bekötését olcsó árban elvállalja, jól és gyorsan eszközli

PAPP GYÖRGY könyvkötészet
G y u l a f e h é r v á r t.

A bekötésre szánt körlevelek jól csomagolva a legtávolabbi helyről is be-
küldhetők, a pontos összeállításért a vállalat felelősséget vállal.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal	„	6.—
Egy negyed	„	4.—
Egy nyolczad	„	3.—
Egy tizenhatod	„	2.—
Egy harmincketted	„	1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig
 cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fil-
lérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona
díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadó-
hivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.